166 క్రౌంచపదవృత్తము.
కౌరవ సేనావీరులు లావుం గడిమియుఁ [1]జలమును గడఁక [2]యెలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం దెగువయు నెఱపఁగఁ దెరలక వీఁకన్
బోరన ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమున బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూరుటకుం గావలసెను రుధిరము వదనము సేర్పన్.

167 వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుటగా నటించితిం గాని.

168 తే. అన్యజనముల శోణిత మైనఁ ద్రావు
టధిక పాతక మని యిందు ననుజు రక్త
మాన నేనంత వెఱ్ఱినే యంత పాప
కర్ముఁడనె తల్లి యంత నిష్కరుణ మతినె.

169 వ. అనుటయు.

170 తే. అంధులకు నూఁత కోలగా నకట యొకని
నైన నిలుపక నూర్వుర నదయ వృత్తి
ద్రుంగి తం దెవ్వఁ డేనియు మీకు నెగ్గు
లాచరింపని వాఁడు లేఁడయ్యె నయ్య.

171 క. ఒక్కరుని నీవు సంపక
తక్కిన [1]నంతటనె ప్రతిన దప్పునె విభవం
బెక్కఁగ మీ యన్న నతం
డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ నీఁడె కుమారా.

172 వ. అని పలికి ధర్మనందను దెస మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్ర వధ సంపీడితస్వాంత
యగు నగ్గాంధారి క్రోధ పరుషాక్షరంబుల నమ్మహారాజు ఎచట నున్నవాఁ
డని[1]న నా భూపతి భయకంపిత గాత్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవిన
యంబుగా మెత్తని మాటల నిదె వచ్చితి దేవీ యేను బాండవాగ్రజుండ
ననుచుం జేరం బోయి.

166 1. జవమును — వ. 2. యుసొప్పన్ — ఊ వ.

171 1. యంతట — పెక్కు ప్రతులు.

172 1. యడిగిన — కొన్ని ప్రతులు.

173 క. నీపుత్రులఁ [1]జంపించిన
పాపాత్ములఁ గ్రూరచిత్తుఁ బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము
భూపాలకవల్లభాభిపూజిత [2]చరితా.

174 క. ధరణిం గల రాజులకుం
బరి[1]వారమ్మునకుఁ జావు పాటిల్లుటకై
పరుషత నైకొన్న యుధి
ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ జేయం దగదే.

175 మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్యమేటికిఁ [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచిన యట్టి ద్రోహికి సర్వభోగము లేటికిన్
నావుడున్ మఱు మాట లాడఁగ నాలు కాడక యుండి య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నష్టము దీర్ఘముం బరుషంబుగన్.

176 వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నంతం దంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుండయ్యెఁ బట్టా వృతనయన యగు నప్పతివ్రత దృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్ఞపతి పదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దను వెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధార రాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ [1]సాంత్వనస్వరంబునం గుంతీ సందర్శనంబు సేయరన్నా యని [2]పలికిన నప్పురుష సత్తములు చిత్తంబుల కలంక డిందు వడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్న[3]దెసకుఁ [4]జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం [5]గలయం గనుంగొని.

---

173 1. పొలియించిన — అ ; ననిఁజంపిన — వ. 2. చరితా — ఏ.జ.వ.

174 1. వారంబులకు — కొన్ని ప్రతులు.

175 1. జెలుల — స. కొన్ని ప్రతులు.

176 1. శాంతస్వరంబునం — ఊ.త ; సాంత్వనవచనంబుల — కొన్నిప్రతులు. 2. నియమించిన—జ వీ శ ష ; పంచిన—వ. 3. యెడకుం—పెక్కుప్రతులు. 4. జనుచుండ—పెక్కు ప్రతులు. 5. గనుంగొని — కొన్నిప్రతులు.

-: పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారి పంపుచం బోవుట :-

సం. 11-15-9

177 అంబురహావృత్తము.
పెద్దయుఁ గాలము వారలఁ [1]జూడఁగ బ్రేముడించుచు [2]దుర్భరా
పద్దశ [3]నొందుట నమ్మహితాత్ములె[4]పట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునంబొరి నశ్రులధార లొల్క[5]వగర్పుతో
నద్దురవస్థ తెఱంగుగనుంగొని యంతకంటెను నార్తలై.

178 వ. చరణంబులు దొఱఁగిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి.

179 తే. ఒడ్వ నందఱపైఁ జేతులిడుచుఁ బెలుచ
నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తివేలు
వేఱ మేనులు [1]నివురుచు వివిధదారు
ణాస్త్రశస్త్రవిభ్రమపరిచయములు గాంచి.

180 క. అచ్చోటులంటిచూచుచు
వెచ్చని[1]యూర్పులు నిగుర్చు [2]వేఁగుచుఁ బొగులుం
[3]గుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును
వచ్చితిరే నృపకుమారవరులార యనున్.

181 సీ. ఆసమయంబున నప్పాండుభూపాల
పత్నికి శోకాగ్ని [1]ప్రజ్వరిల్లఁ
[2]దత్సమీపమునకు ద్రౌపది విన్నని
మోముపైఁ గన్నీరు ముసుఁగు వడఁగఁ

---

177 1. జూడక — మ.ఐ చ.వ. 2. నిర్భరా — జ. 3. నుండుట — కొన్ని ప్రతులు. 4. పట్లనందఱు — ఒ. 5. వెగు (గ) ర్పన్ — కొన్ని ప్రతులు.

179 1. నిమురుచు — వ.

180 1. నిట్టూర్పులడర పేగుచు — పెక్కు ప్రతులు ; నిట్టూర్పులడర వెసఁబొగులుచుదా— జ. 2. వెక్కుచు — చ. 3. గ్రుచ్చియుఁగౌఁగిట — కొన్ని ప్రతులు.

181 1. ప్రజ్వలిం (రిం) ప — కొన్ని ప్రతులు. 2. దత్సమయంబున — కొన్ని ప్రతులు.

బదములు[3]నటు దొట్రుపాటు వాటిల్లంగ
దైన్య మాకారంబు దాల్చినట్లు
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి సౌభద్రాదు
లైన నీమనుమ లెం దరిగి రింత

తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ రిప్పు డిచటి
కేల రా రంచు నడుగుల మ్రోలనేఁ
వ్రాలె విశలాంగిరై తెంచి వైన నెండ
దాఁకి [4]వందినతీఁగ చందంబు దోఁప.

182 వ. ఇట్లు మేదినింబడి రోదనంబు సేయు న[1]య్యుత్పలిపేశిఁ దనూఅగి తానుకుం
బెద్దయెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కున్నం జేర్చి యూరార్చి
యత్తన్వియుం దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారి కడకుం
[2]జనియె నప్పుడు ద్రౌపది యాధృతరాష్ట్రు పత్ని పాదంబులకు మ్రొక్కి
[3]యడలున వెక్కుచున్న యద్దేవి యమ్ముద్దియ నుద్దేశించి.

183 మత్తకోకిల. పుత్రియిట్లగు నమ్మహాశోకముఁ బొంది [1]కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర [2]మొండొకకీడు పాటిలి కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్రవర్గము గన్నచో నెరభూరి[3]తాపముఁ [4]బొందుచుం
బౌత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయనేర్చునె నెవ్వగల్.

184 క. [1]నిను నే నిట్టూరార్చెద
నను నీ వూరార్ప వలదె నా నీ తెఱఁగుల్
విను మొక్క రూప మనకే
మనఁ గలదు విధాత క్రూరుఁడై పఱుపంగన్.

---

3. నడ — వీ ప ; నటు — అ ప క. 4. కంపిన — ఇ.ఊ.ప ; వాడిన — కొన్ని ప్రతులు ; నలిగిన — బా.

182 1. నయ్యాలివేణి — జ. 2. బోయె — కొన్ని ప్రతులు ; చనునప్పుడు — జ. 3. యేడ్చి యడలున — వ.పీ.ప.

183 1. కందుచు — ఇ 2 మందారి — ఊ.చ. 3. శోకము — కొన్ని ప్రతులు. 4. బొంది రే — కొన్ని ప్రతులు.

184 1. నినునేనిట్లూరార్చెన — పెక్కుప్రతులు ; నినునేనిట్లూరార్చిన — వా.

185 ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగు టల్లెటిఁగి [1]పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపను దురితం
బోదవె [2]గలఁక నే[3]టోలయ కుడుగునే.

186 వ. ఇట్లని యెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమిసేయుదురు కాలవశం
బున నవశ్యభావి యైనది యయ్యె ననుశమింపు మని పలికెనని యిట్లు పాండ
వులు ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని [1]ననునయించిన తెఱంగెఱింగించిన నాభంగి
నుపశమితక్రోధ యైన గాంధార రాజనందనపదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె
ధర్మతనయు[2]ననంతర వర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును.

187 శిఖరిణీవృత్తము. తపస్స్వాధ్యాయా[1]దిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా
విషజ్వాలజ్వాలా విరమణ సుధావృష్టి లలితా
జపా పుష్పక్షీర చ్ఛవికిరణసంసర్జనధురా
సపర్యానిర్వాహా [2]ప్రచుర కలన[3]స్థైర్య మధురా.

188 క. సాత్యవతేయాది మహా
మత్యవగమ్య ప్రకారమధురవిలాసా
సత్యత్వా[1]నంతత్వని
రత్యయ[2]శుభసారమయ సమగ్ర వికాసా.

189 మాలిని. సదసదనభిషిక్తా సంభృతానంద భక్తా
విదళితదురి[1]తాళీ విశ్వనిర్వాహ శాలీ
మదవదసురభేదీ [2]మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానంద దీప్రా.

---

185 1. పలుకఁడే — చ; పలుకునే - కొన్నిప్రతులు 2. నకటనేటోలయ — చ.స. 3. టోదవ — ఆ.ఐ.ఓ.

186 1. ననుసరించిన — పెక్కుప్రతులు. 2. నుత్తరవర్తనం — గ.చ.

187 1. తిక్షపి — కొన్నిప్రతులు. 2. స్తవన — నీ.శ.ష. 3. నా — అ జ.

188 1. సంచత్వ — చ. 2. సుఖ — పెక్కుప్రతులు.

189 1. కారీవిశ్వనిర్వాహకారీ — కొన్నిప్రతులు. 2. మానిమానప్రయోదీ — ఇ గ.వ; మానినీయప్రమోదీ — చ; మానవాంసప్రమోదీ — కొన్నిప్రతులు.

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర
బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన
శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబు నందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

—:o:—

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

స్త్రీపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము

—×—

1 క. శ్రీమత్కీర్తి మదత్యభి
రామాకృతి [1]సద్గుణాభిరతిమత్పుణ్యా
గ్రామాకృతి [2]మత్సం[3]ప
త్త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా.

2 వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి [1]నూఱడం బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు నగు నయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తంబై తాత్కాలికం బయిన దివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తార [2]దూరప్రాప్తం బయ్యు [3]నాలోకనగోచరం బగుటయు.

3 మణిగణనికరము. గొడుగుల పఱియలు గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు సెదరి యునికి బెం
[1]దడిగలుఁ[2]బడగలు దఱచు మురియలై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్.

4 క. నుఱుమైన కాల్బలంబులు
నఱవఱ లయి యున్నయట్టి యరదంబులుఁ బెం
దఱ చగు[1]సూతాంగకములు
నొఱగిన రథ్యములుఁగములు నుల్లమలంపన్.

---

1 1. మద్గుణా—ఇ క.ల. 2. మత్సవమర్త్యామోదిత—స. 3. పాదామో—కొన్ని ప్రతులు.

2 1. నూరార్చి యనంత—ఐ.క. 2. దూరంబయ్యు—ఇ ఉ.గ. 3. నలోచనగోచరం—ప ఐ.ఒ.

3 1. దడబడిపడ—కొన్ని ప్రతులు; దొడలును బడగలుదునిసి—క.గ.ల. 2. యొడలును—ల.

4 1. శూరాంగ — ఉ.

5 లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు [1]మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావళిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుఁ బేర్చిపులును గండలును
గ్రోవులయి పెన్నెదడుపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయిన [2]లేవమునఁ జూడఁగడు
నేవ మగుపట్ల మృతభాగవతు లయ్యున్
జీవములఁ బాయరొకొ నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలురాజులు మనోవికృతి సేయన్.

6 లయగ్రాహి. హార[1]రుచులున్ హృదయహారి[2]తరమూర్తులగు
వారు హరినీలమణి [3]భారవిలసత్కే
యూరబహులాంశుచయ చా[4]తరరేఖులగు
వారు నవవజ్రరుచిరోరు ఘృణి మత్కో
టీరరమణీయు లగు వారు [5]గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా
స్ఫారు లగు వారలును బోరఁబడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ [6]గరంబెడఁద కారటము సేయన్.

7 లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ [1]గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగునసమ్మత[2]మహోగ్రా
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ములయి సంగ్రా
[3]మమ్మతులదారుణవిధమ్మగుటఁ దెల్పు టధి
కమ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్.

---

5 1. మావుతుల — కొన్ని ప్రతులు. 2. లేపమును — ల; తేవయును — గ.వీ.శ.

6 1. రుచులన్ — ఊ; రుచులున్ — వా. పెక్కు ప్రతులు. 2. వర . ల. 3. చారు- కొన్ని ప్రతులు. 4. తనురేఖులగు — గ.ల వీ.శ; తనురేఖగల — చ. 5. గరుడాండ మయ — పెక్కు ప్రతులు. 6. కరం — ఏ.ఒ; ఁగరం — వా. పెక్కు ప్రతులు.

7 1. గదాఖడ్గ — ఇ; గనత్కాండమ్ములును — చ.ల. 2. మహాశస్త్రమ్ము — వ. 3. మమ్ము పుడు — వ.

8 లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి [1]చవి గ్రోలుచును జిత్తములు [2]దృప్తిఁ
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో
ద్వృత్తపటుహాసముల రిత్తలగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల[3]నొత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తులగురాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్.

9 సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి పేటాడి యం
గదఁగొని మెదళు ల[1]గల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచన
గుళికల [2]నొలిచి మ్రింగుచును గుండె
[3]కాయ లాదటమెయిఁ గబళించుచును గ్రొవ్వు
దెమలిచి నమలుచు నెముకయూట
చవి గొనియానుచుఁ జావకయున్న రూ
పులు సచ్చుటకుఁగాఁగఁ బెలుచఁదన్ని
తే. కొనిన దెఱఁబాయఁ బాఱుచుఁ జెనకి తొడరి
కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును
గాకములు [5]కాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ.

10 వ. అగ్గాంధార రాజనందన [1]కలను గలయంగనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతేయుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [2]గాలోచితా

---

8 1. నలిఁ - కొన్ని ప్రతులు. 2. ప్రీతిన్ - కొన్ని ప్రతులు. 3. నొత్తికొని – ఎ; నెత్తికొని - వా. పెక్కు ప్రతులు.

9 1. గప్పి – కొన్ని ప్రతులు. 2. డొలిచి – గ. చ ష ; దిగిచి – ఇ. 3. కాయలులావు మై – అ. 4. గాళ్ళ – గ. 5. రాఁ (రాం) బులుగు – కొన్ని ప్రతులు.

10 1. కలను - పెక్కు ప్రతులలో లేదు. 2. గాలోచితోపచారంబుగా - స ; గాలోపచార

చారసహితంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని[3]పనిచి యంతర్ధానంబు
సేసె వారు ధృతరాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరులయి యప్పనికిం
జనుచుఁ గౌరవకాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతు
లును సుతులును సోదరులును బౌత్రులును మిత్రులును గుణపంబులై
పడియున్నఁ జూచి చెయ్వేది మేదినినొఱగువారును దావిడిచి యఱచు
వారును బురపురం బొక్కువారును బడిపొరలుచుఁ బొగులువారును
[4]వేనలులు వీడి వెన్నుల విరయం దిరుగువారును బలవించువారును
బేర్కొని యగ్గించువారును మూర్ఛపడువారును మోములుం దలలును
మోఁదుకొనువారును నైర ప్పు డాదుర్యోధనజనని జనార్ద[5]నుం
బేర్కొని చేరంబిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె.

—: గాంధారి పొలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట :—

సం. 11-16-18

11 సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రు కోడండ్రఁ గన్నార
వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడు నాననంబుల విప్ర
లాపంబులైన సల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు నన్నలఁ దమ్ముల
రూపించి వేర్వేఱఁ జూపుటయును
బోరిమొగంబులు సూచి పురపురఁ బొక్కుచుఁ
దలలల్లఁ దూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి [1]యలిగెడువారి కన్నులకుఁ బండు
వగుచున్నారు కాకులు మగల తనువు
లెక్కియున్నను చేష్టలు దక్కి కొంద
ఱడువఁ జేయాడకున్నవా రంబుజాక్ష.

సహితంబుగా — ఆ.ఇ.ఎ.క. 3. వలికి — గ.వ. 4. గొబ్బమ్ముడులు — గ.వ.వీ.శ.ష.
5. నుం జేరం — కొన్ని ప్రతులు.

11 1. యల్లెడ — స.

12 మాలిని. కూలియుఁ [1]గాంతి యుగుర్చఁగఁ దేజముగుందక వహ్నులుగ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ [2]జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడు పాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడు జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం [3]గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్.

13 ఆ. ప్రభువు లంతనంత [1]రాజిల్ల నెడనెడ
వీరయోధ[2]తతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకప్ర[3]కరంబునఁ
బోలుచు గగనతలముఁ బోలెఁ గలను.

14 సీ. అర్జున భీష్మ[1]కృపాచార్య భీమ క
ర్ణాదుల మహిత దివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రానేరమి
వీతవికారమై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ
గంక శివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ [2]పీఁకు పీఁ
కాడుట వెంగలి యయ్యెనకట

తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనముల మృదుగాత్రములు ముకుంద
కంటెఁ బరుసని ధరణిభాగము[3]నఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారల యుల్లము ముడుక.

15 క. చెవిని [1]సొగియించువీణా
రవమును గానంబు వేణురావము నిత్యో
త్సవముగ వినురాజులకడ
శివా[2]రుతము [3]చెలఁగుచునికి చిత్త మలంచెన్.

---

12 1. గాంతియుఁ గుర్వఁగ — జ.ల.శ ; గాంతి యెలర్పఁగ — వ. 2. జాల — కొన్ని ప్రతులు. 3. గుల — కొన్ని ప్రతులు.

13 1. భాసిల్ల — వ. 2. వరులు — కొన్ని ప్రతులు. 3. చయం — కొన్ని ప్రతులు.

14 1. ద్రోణా — చ. 2. పీఁకి పంకాడుట — జ. 3. ననొరిగి — కొన్ని ప్రతులు.

15 1. సొగ — కొన్ని ప్రతులు. 2. రమయె సంగు — చ. 3. తెసఁగు — ఊ.స.

16 తే. [1]సారచందనహృద్యకస్తూరికాది
[2]లేపనాలిప్తి నుండెడు భూపవర్యు
[3]లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ
గనుట [4]కోర్వ రాదయ్యెడుఁ గమలనాభ.

17 క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు
పునఁదిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగు ప్ర
న్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి
య నరేంద్రులు గొంవయునికి యచ్యుతకంటే.

18 క. ప్రాణంబులు విడిచియును గ్ర
హాణాదులు విడువకున్న భటులారయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రథన
క్షోణికిఁ దొడవగుచు నున్కి చూడుము కృష్ణా

19 క. సూరెడను [1]వందిజనము లిం
పారఁగ విను తింపనొప్పునట్టి మహీశుల్
నారీజనములు [2]సుట్టుం
జేరి పనవుచుండ నునికిసేసె నలంతః.

20 తే. [1]కూరు మొన పెట్టినట్టులు గొంద ఉజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని [2]చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంక [3]గృధ్రాదు లనికి.

16 1. చారుచందన — కొన్ని ప్రతులు. 2. వేపనాలిప్తమొందెడు — ప ఐ.వ.స. 3. ఇధిక - పెక్కు ప్రతులు. 4. కోర్వంగరాదయ్యెకమల — క.జ.వీ; కోర్వరా దయ్యె నాకు నోకమల — ల.

19 1. వందిజనము లింపారఁ గవినుతింపనొప్పు — పెక్కు ప్రతులు; ను వందిజను లింపా రఁగ నుతియింపనొప్పు — వా.వీ.శ ష ; నుండెడి జనులింపారఁగ నుతియింప — వ. 2. సుట్లం — కొన్ని ప్రతులు.

20 1. కూరుకుచునున్న యట్టులు — వ.శ. 2. చూడఁజేర — కొన్ని ప్రతులు. 3. వృకాదు — కొన్ని ప్రతులు.

21 వ. ఇది యంతయు [1]నీచేసాధితం బైన [2]కార్యంబని పలికి వెండియు.

22 సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక
యలమట నలుగడ [1]లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువు [2]లత్తలమునఁ
దఱచు పీనుఁగులలోఁ దడవువారు
శిరములు [3]మేనులఁ జేర్చి భావించి ని
జాస్యముల్ వ్రేసికొంచఱచువారు
తునియలు పెక్కైనఁ బనివడిగూర్చి రూ
పులు గనుంగొని మూర్ఛ[4] మునుఁగువారు.

తే. నైన కౌరవపాంచాల మానినీజ
నముల నచ్యుత చూడుము నాథజనక
పుత్రసోదరశవముల పొంత[5]కేఁగి
పెక్కుదురవస్థ లొందెద రక్కటకట.

23 తే. [1]అవయవములు [2]రూపఱఁగఁ [3]గ్రద్యాదభక్షి
తంబులై యున్కిఁ గొన్నిశవంబు లిద
లెంత సూచియు [4]నవి గొంద ఱెఱుఁగఁజాల
[5]రయ్యోదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ.

24 క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను
కట్టిఁడితన మొంమనట్లుగా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి వీ
చుట్టల నిటు సూడకుండఁ జొప్పడ దయ్యేన్.

---

21 1. నీచేత — పెక్కు ప్రతులు. 2. శౌర్యం — ల.

22 1. నరయు—పెక్కు ప్రతులు. 2. లుత్తలమున—అ.ఊ. 3. మేనులుచేర్చి—ఇ ఒ.చ.
4. బొరయువారు — పెక్కు ప్రతులు. 5. జేరి — ఒ.

23 1. అవయవంబుల గృధ్రాదులరసి భక్షణంబు జేసినఁ గొన్నిశవంబు — ఊ.
2. రూపేది — ఓ.ఔ ; రూపెడలి — ల ; రూపెడల — క.న. 3. క్రవ్యాది — ఒ.వ.
4. నదె — పెక్కు ప్రతులు. 5. రయ్యచూడుము తమ — ఒ.

25 క. అని [1]పలుకునపుడు దుర్యో
ధనుని కళేబరము దృగ్గతంబగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లె నటికిన
యనటి క్రియఁ మూర్ఛఁ జిత్తమవశంబై నన్.

—: గాంధారి దుర్యోధనుని కళేబరంబు చూచి పలవించుట :—

సం. 11—17—1

26 వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారిక లూఁదికొని పోవ నప్పుత్రశవంబుకడకుఁ బోయి.

27 తరల. విపుల వక్షము మీఁద నశ్రులు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తవపుశరీరముఁ బొందఁబాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో[1]
నుపచరింపక లాఁతివై యిటు లూరకుండుట యుక్తమే.

28 వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు చేసి యాసుబలనందన తన సమీపంబునకుఁ జనుదెంచియున్న యుపేంద్రున కిట్లనియె.

29 మంగళమహాశ్రీ వృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తిచనుచుండి[1]నను నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతియెసఁగం బలికి ప్రేమ మొలయం బొగడి పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయసిద్ధి[2]యుఁగ దీవన విశిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగునిద్ధజయ మాతలకు నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్.

30 వ. ఇట్లన నేల యంతేని.

---

25 1. పలి (కె) కి — కొన్ని ప్రతులు.

27 1. మై — పెక్కు ప్రతులు.

29 1. నను - పెక్కు ప్రతులు ; యును వా.వీ.ష. 2. యగు దీవన — కొన్ని ప్రతులు.

31 మానినీవృత్తము. జూదము [1]నప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పనియి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బోదని యాడరె యమ్మెయి నాదగుబుద్ధికిఁ దోఁచిన సత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడుకంచుఁ బ్రియోక్తులు వల్కిన బెంపు సెడున్.

32 వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు
డతనితోడ.

33 తే. [1]ఆహవంబునయందు నీ వోహటించి
పోవ సడి వచ్చు సడికంటెఁ జావుమేలు
శస్త్రజీవి[2]తఁ బరలోక సౌఖ్య మనుభ
వింపు మమరత్వసంపద వెలయుమంటి.

34 క. అని చెప్పి [1]యుంటి నాచె
ప్పినయట్టు[2]లు సేసి యితఁడు పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ నిట్లడలున
మునుఁగు టరయ గడుపుశోకమున పెంపునుమీ.

35 ఆ. [1]అరివిమర్ది యితనికై వగ పేటికిఁ
బుణ్యలోకమునకుఁ బోయెననుచు
నుండ నోపెనేని నుల్లంబు ధృతరాష్ట్ర
దిక్కులేమిఁ [2]దలఁచి పొక్కకున్నె.

36 వ. అని వెండియు.

---

31 1. చందము — పెక్కు ప్రతులు.

33 1. ఆహవాభ్యంతరముననీ — గ.వ ; ఆహవాగ్రంబునందునీ — ఒ.జ.శ ; ఆహవంబున నీవటులోహటింప — ఈ.ఐ. 2. క — వీ.శ.ష.

34 1. యుండ — కొన్ని ప్రతులు. 2. ల — కొన్ని ప్రతులు.

35 1. 'ఊ' ప్రతిలో ఈ పద్యము ఈ క్రిందివిధముగా నున్నది.
"అరివిమర్దన యీతండు నరుగు పుణ్య
లోకమునకును ననుచుండు రూఢిమీర
రమణ నుల్లంబునను ధృతరాష్ట్రునకును
దిక్కులేమియు దలపోసి పొక్కుచుందు.
2. జూచి — ఒ.వ ; జేసి — జ.

37 సరసిజవృత్తము:
శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెంపూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములుం
దారుం జూడన్ సారవిభూతిన్ ధరణిపు లనిమిషధవనిభు లగుచున్
భూరిప్రీతిన్ [1]సూరెలఁగొల్వన్ భువనవినుత మగు పొలుపువెలయ ము
న్నీ రా జుండున్ దారుణదైవం బిటువలచునె తుది నితనిఁ గటకటా.

38 తే. కనక[1]బహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు
లాలవట్టంబు లిడఁ జెలువమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు [2]పెనునేలఁ గంక[3]పక్ష
పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె పద్మనాభ.

39 క. ఈరాజు భీమసేనును
దారోగ్రపరాక్రమమున ధరణి నొఱగి దు
ర్వారమదవారణము కం
ఠీరవము విహారమునఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్.

40 క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం
బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడు బుద్ధులు
విధిమూఁడిన [1]మర్త్యుఁ డేల విను నుచితోక్తుల్.

41 క. పదునొకఁ డక్షౌహిణు [1]లే
పొదవఁగ నలిఁగొలువ నొప్పు నుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై
గదఁ జేకొని యొంటి పోరి కలనిం బడియెన్.

---

37 1. సూరుల — వా; సూరెల — పెక్కు ప్రతులు.

38 1. నవరత్న — ఊ. 2. చెడు — వ.శ. 3. గృధ్ర — ఈ.

40 1. మనుజుఁ డేల — కొన్ని ప్రతులు.

41 1. లింపొదవగ బొదువంగనొప్పు — కొన్ని ప్రతులు; లింపొదవఁ బొదువనొప్పు నట్టియుర్వీ — స.

42 తే. ధరణి గజఘోటకము లొప్ప ధార్తరాష్ట్రు
[1]లెల్లఁబోలుపారఁగాఁగంటి నివ్వ[2]డవి వి
నాశ మొందినఁ జాడఁటె నలిననాభ
[3]యది పరాధీనముగఁ జూచు కట్టిదయ్యె.

43 వ. అని దుర్యోధన[1]వల్లభ [2]నిరీక్షించి [3]మాధవు నుద్దేశించి [4]యిట్లనియె.

44 ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ గోడలి[1]యడలునఁ
బెరిగి శోకవహ్ని దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు డగ్గల మెరియంగఁ
దొడఁగె దీని కేదితుది యుపేంద్ర.

45 సీ. చూడు మిమ్ముద్దియ సుతుఁ జూచి వదన మ
ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశునాననంబు
పైఁ జూడ్కి [1]యడరించి పాణితలంబున
నందంద [2]నెమ్మొగ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్రునిదెస కరిగిన మనసు పే
రడలున మునుఁగంగ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ
దెలిసి వల్లభునురఃస్థలము [3]గ్రుమ్మి
తే. నుదుకుఁ[4]గన్నీరఁ దడియంగ [5]నొఱగుచును వి
చేష్టయై యూరకుండుచుఁ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి [6]విరియ మేన
[7]నవులఁ దిరుగుచునున్నది యక్కటకట.

42 1. తెలమి — కొన్ని ప్రతులు. 2. డడరె — కొన్ని ప్రతులు; చెమర — ల; విడిచి — వా. 3. యున్నవారల జూచితియుక్కుదక్క — ఈ.

43 1. వల్లభి — చ.జ.ల. 2. నుపేక్షించి — కొన్ని ప్రతులు; నుపలక్షించి - ఈ.ఐ. యగు భానుమతి నిరీక్షించి — స. 3. మఱియు మాధవు నుద్దేశించి - కొన్ని ప్రతులు. 4. యద్దేవి యిట్లనియె — కొన్ని ప్రతులు.

44 1. యలమట — ఇ.ఔ.వ.

45 1. వెట్టితాపాణి—ఇ.ఉ.గ.వ; పచరించి—జ.శ. 2. నెమ్మోమునడచి—కొన్నిప్రతులు. 3. గ్రమ్ము-కొన్నిప్రతులు. 4. గన్నీరువడియంగ-ల.వీ.శ.ష. 5. నొరలుచును-ఈ.ఊ. 6. నెరయ — కొన్నిప్రతులు. 7. పెదవులెండంగఁ దిరుగుచున్నది కట కట - గ.

46 వ. అని వెండియు

47 సీ. ఈసుమధ్యమ యిమ్మహీశ్వరు బాహు [1]త
లంబున [2]లలితోప లాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడునుల్లంబుతో మండు
నింకిట నిమ్ముగ్ధ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన వశము [3]గాదిది యిట్టి
కొడుకును [4]మనుమండుఁ బుడమి నిట్లు
పడియుండఁ జూచెదు పాపజాతికి నిప్పు
డవియక [5]నిగ్గడి యైనయినుప

తే. గుండియకుఁ జేటు పాటింకఁ బుండరీక
నయన యెన్నఁడు లేమి [6]నిర్ణయముగాదె
యింత కోర్చెదు [7]నట్టివారెన్నఁడేని
నుర్విఁ నెందేని గలుగుదురొక్కొ [8]యొరులు.

48 క. జననియు భార్యయు నేమై
న నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జోరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని
తనకార్యము సూచె నిట్లు తగునె యితనికిన్.

49 వ. అని యనేక[1]భంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి
విష్ణుదేవునితో [2]నిట్లనియె.

---

47 1. బలంబున - ల. 2. లీలతోలాలనంబు — వ. 3. గానిదియట్టి — కొన్ని ప్రతులు. 4. మనముందు - చ 5. నిర్గతియైన — ఇ.చ.వ ; కఠినంబునైన — ఊ ; నీగట్టి యైన — వ.శ. 6. నిశ్చయము — కొన్ని ప్రతులు. 7. వారు మున్నెవ్వరేని — వ. 8. జనులు — కొన్ని ప్రతులు ; నరులు — ఔ.ట.వ.

49 1. విధంబుల — కొన్ని ప్రతులు. 2. వెండియునిట్లనియె - కొన్ని ప్రతులు.

50 భాస్కరవిలసిత వృత్తము.
కౌరవన్నృపతి తనూజశతంబుం గంటె [1]పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁ[2]బడ మేదినిమీఁదం [3]గూలె వికటముఖకరచరణత్వం
[4]జేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు మది నొలయఁగఁ
ప్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట [5]తిరిఁ బెట్టెన్.

51 తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ జరణతలము
[1]లొందుటకు నేవగించు నయ్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల [2]త్రేవ మెక్కిన నేలఁబొరలు
చున్నవా రేమి సెప్పుదు నుడుకుపేర్మి.

52 క. బాలలుఁ దరుణులు ప్రౌఢలుఁ
దూలెడు వికలాంగకములతో డెందములన్
వాలిన విరహానలముల
పాలై వందురెద [1]రొక్కళంగిన యకటా.

53 క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో
జ్జ్వలు లగుధృతరాష్ట్రసుతుల సతులకు నిట్లా
కులత[1]మెయి వనటపెల్లునఁ
దలరవలసె దిక్కుమాలి దైవము [2]చెయిదిన్.

54 క. నిజభూషణాతపత్ర
ధ్వజకంకట [1]ఖండవేష్టితము లై నకురు
ప్రజగాత్రశకలములు వా
రిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్

50 1. యరెనిల - కొన్ని ప్రతులు. 2. ఒడి - కొన్ని ప్రతులు. 3. గూలి - కొన్ని ప్రతులు
4. జే కినిఁ గనుఁ గొనంగ - వ. 5. యిగిరించెన్ - స; తిరిఁబెట్టిన్ - కొన్ని ప్రతులు.

51 1. నోవుటకు - స. 2. దే(వ) మయెక్కిని - కొన్ని ప్రతులు.

52 1. రనేకఖంగుల - ఈ.

53 1. మయి - వా; మెయి - కొన్ని ప్రతులు. 2. కతనన్ - గ.వ.

54 1. శ(స్త్ర) - జ.

55 క. జననియుఁ దండ్రియుఁ దొలుబా
మునఁ జేసిన పాపకర్మమునఁగాక సుయో
ధనుఁడు మొదలయిన నూర్వుర
ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగ దగునే.

—: *గాంధారి దుశ్శాసనుని కళేబరంబు చూచి విలపించుట* :—

సం. 11—18—19

56 సీ. అచ్యుత [1]వీఁడెమహా[2]భీలభుజుఁ డగు
భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతని చేత సర్వాంగంబులందును
గలుగు క్రొన్నెత్తురు కాంతుఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగ[3]టారి పడియున్నవాఁడు దు
శ్శాసనుఁడీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్రి నీడిచి తెచ్చి పొలువతనమ్మునఁ
బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగ దూల
పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ
[4]మేర్పఁ దలపించుదానన యింతవుట్టె.

57 క. ఆసభనమ్మోయి నీదు
శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
[1]డై సంక లేక పెద్దయుఁ
గాసింబెట్టంగ నెఱిఁగి [2]కలఁగినమదితోన్.

---

55 1. బ్రియులును — పెక్కు ప్రతులు.

56 1. కంటె — చ. 2. భుజబలుఁ డగు — ఈ.ఒ.వ. 3. టార్పఁ బడియున్న — జ.శ.ష.
4. మెఱియ — వీ.ష.

57 1. డై సంకట పడఁ బెద్దయు — స; డై సీర లొలువఁ బెద్దయు — డ.వ. 2. కనలిన — డ.

58 వ. ఏను [1]దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి.

59 తరువోజ. [1]హరిచేత రక్షితయైన పాంచాలి కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబు[2]పాల్ సేత మీఁదు పరికింప కున్న(గీడ్పాటిల్లకున్నె
యరి[3]కంజ కుంజరుఁ[4] డగు[5]భీముఁ బల్కు లనుబరిగొలల నలఁచుటమేలె
వెరవిడి వేవేగ విడువుము గారవింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర.

60 క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం
ధారవిభునిఁదొఱఁగు పాండుతనయులఁ బల్యా
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము
కౌరవకుల మెల్ల బ్రదుకఁగా బోగ [1]డొందన్.

61 క. అని యెన్ని భంగులను జె
ప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్ల బెడచెవులం బె
ట్టె నుదగ్రుఁడు దగుకార్యము
[1]గనునె వశంబగునె దైవ[2]గతిఁ దప్పింపన్.

62 తే. నాఁటి మాట లుల్లంబున నాటియుండ
[1]నొవ్వుతోఁ దఱి వేచినేఁ డివ్విధమునఁ
బఱిచె భీముండు నొప్పింపఁబడినఁ ద్రాఁచు
పాము పగసాటి తెగటార్చుభంగిఁ గృష్ణ.

---

58 1. దుశ్శాసను – ఎ ఐ.చ.

59 1. అరయక సభలోన సత్తోయ జాక్షి నమ్మెయి దయమాలి యత్యంత నీచ – స.
2. పాల్సేయ–కొన్ని ప్రతులు. 3. కుంజ–ట. 4. రంబగు, రమగు – అనిపాఠములు.
5. భీమసేను ననయంబు పలుకుల నలఁచుటమేలె — ఓ.

60 1. డంగన్ – కొన్ని ప్రతులు.

61 1. గనుగొననేరండు – కొన్ని ప్రతులు. 2. గతియట్లుండెన్ – ఊ.

62 1. నేవుతో – కొన్ని ప్రతులు.

63 క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మెఁ
దగ వగునే నెత్తురెత్తి త్రావుట భీముం
డు గడుఁ ఘోరము సేసెను
మగల కతిశుద్ర[1]వృత్తమా పొగ డొసఁగుఁ.

64 తరల. కరములుం జరణంబు[1]లున్ విరి గల్గి సాఁగి [2]వికీర్ణమై
యురము నిర్భరమై కృతంబుగ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు గే
సరినఖంబుల [3]వవ్వఁబడ్డగజంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు [4]నింత మిక్కిలి గాక యున్నె జనార్దనా.

65 సీ. వీఁడె వికర్ణుఁడు వాఁడిమెఱుంగు మే
ఘంబులగములమధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడు [1]మూఁడిక్క రాజిలుచున్నవాఁ
డతిసాంద్రహ స్తి[2]కాయములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకి[3]ణకఠిన మై యున్న యి
బ్బాలుని ముంజేయి బాలగృధ్ర
[4]మోపదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ
జీరంగఁ జూచితే శౌరి యితని

తే. రమణి పొరిఁబొరి గన్నీరుఁగ్రమ్మఁ జుట్టు
మెలఁగి కాకులగ్రద్దలఁ దోలఁగనడుచు
చున్నయది [5]పాసి యవివోవకున్న నిట్లు
సూతురే తల్లు లెందును సుతుల నకట.

---

63 1. వృత్తిమఱియేమిటికిన్ – ఈ.

64 1. లున్నవి సాగిసాగి – కొన్ని ప్రతులు ; లున్ బరిగల్గి – స. 2. వివర్ణమై – ఎ.వ ; విశీర్ణమై – వ ; ముదీర్ణమై – ప ; విదీర్ణమై – ఊ. 3. ద్రెవ్వ – కొన్ని ప్రతులు. 4. మీఁద మిక్కిలి – ఊ.జ.వ.

65 1. చూడ్కి – ల. 2. చయంబు – ఓ.చ.వ ; కాయములనడుమ – గ.వ. 3. కీర్ణ– పెక్కు ప్రతులు ; కీర్ణకలితమై – వీ.శ.ష. కొన్ని ప్రతులు. 4. రొక్కటి – కొన్ని ప్రతులు. 5. దలఁగ – కొన్ని ప్రతులు. 6. గాని యవి వాయవన్న – కొన్ని ప్రతులు.

66 క. మారుతనందనునుగ్రపు
నారాచము లొడల నాటినం జచ్చియు న
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వల
చారుత్వముఁ బాయ కున్న చందముఁ గంటే.

67 క. అని[1]మొన నెవ్వరికిని మా
ర్కొన రానిఘనుండు దుర్ముఖుఁడు భీమునిచే
[2]వినిపాతితుఁడై భూరజ
మున [3]బ్రుంగుడు వడ్డవాఁడు మురహర కంటే.

68 తే. నక్కతోఁడెలు వీనియాననముసగము
దిన్నయవి యట్లులయ్యును నున్నయొప్పు
[1]దొరసి సప్తమినాఁటిచందురు[2]నిఁబోలె
చూడు భావించి దీపితశూరవం[3]శ.

69 మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేననిషూదితుండయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తి మూర్తతఁ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర నల్లవాఁడె [1]వికారితా
కారుఁడై పడియున్నవాఁడు [2]వృకంబుఁ [3]బతుకులు జెంచినన్.

70 సీ. అంగంబు కోమల మంతరంగంబు చా
తుర్యనిరూఢంబు శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వివింశతి యాతండు
[1]సొబగుండు మెలఁతలు సుట్టు నెపుడు

---

67 1. నొరులెవ్వరి – కొన్ని ప్రతులు. 2. వనిపీడితుఁడై – కొన్ని ప్రతులు. 3. బ్రుంగిన వాఁడువాఁడె – కొన్ని ప్రతులు.

68 1. దొరసె – కొన్ని ప్రతులు; మెరసె – ఊ.ఓ. 2. నిఁబోలి – న; నిచెలువు – కొన్ని ప్రతులు. 3. వర్య – ఊ.వ.

69 1. విదారితా – కొన్ని ప్రతులు. 2. మృగంబు – కొన్ని ప్రతులు; వృకంబువశము – ఐ. 3. బతియు – కొన్ని ప్రతులు.

70 1. సొబగొందు – వ.

నప్సరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు
చాడ్పునఁ బాయక సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికా
చందనాద్యనులేపశాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁ గదిసియుండఁ
దఱచునెత్తుటఁ దోఁగిన తనువుఁ దాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు
నక్క లఱచెడుచేరువ నక్కటకట.

71 తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁ డైన
దుష్ప్రహుఁడు చచ్చియుండియుఁ దోయజాక్షు
వికచనవకర్ణికారసంవేష్టనంబు
గలుగు శైలంబు తెఱఁగునఁ బొలిచెఁ జూడు.

—: గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట :—

సం. 11—20—1

72 వ. [1]అని మఱియు నిట్లనియె.

73 లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్దయని [1]యరుల మొనఁ జిత్తమున
సరకుగొన కుగ్రమగుబరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులనికరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము [2]నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడు గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం [3]బరవ బరగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన నరతనయుఁడొప్పెన్.

---

72 1. అని మఱియు – వా ; అని మఱియు నిట్లనియె – పెక్కు ప్రతులు.

73 1. పరుల – కొన్ని ప్రతులు. 2. నరవరులు – వీ.శ.ష.స. 3. బఱువ – వీ.శ.స.

74 ఆ. [1]పాడిమాలి తన్నుఁ [2]బలువురు పొదివినఁ
బోరి తద్ద దప్పిఁగూరి నిదుర
వోయెనొకొ సుభద్రపుత్రుండు మృతుఁడై నఁ
జెలువ మింతయేల కలుగ నేర్చు.

75 సీ. ఉత్తర యిక్కుమారోత్తము నురమున
వ్రాలిమోమునఁ దనవదనకమల
మందంద [1]చేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత
మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొను సిగ్గుపెంపున వనట నిట్లయ్యె ని
ప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతిప్రియుని
గనుఁగొని [2]బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర
మూరు[3]తలంబున నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నానన మల్లనల్ల
దొడయుచును నిన్నుఁజూచుచుఁ దొడుతొడఁ
[4]బొడముపెల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు
నలఁత పెనువెల్లిఁ [5]దేలెడు నంబు[6]జాక్ష.

76 వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు.

77 సీ. భద్రచారిత్ర [1]సుభద్రను నిర్జర
ప్రతిమానులగు పాండురాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి పార్థునిపట్టి న
చ్యుతుని యల్లుని సమరోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ [2]జాలిరెవ్వరు పెక్కుభంగుల
మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల

---

74 1. పాడిదప్పి - ఔ.గ.చ.వ. 2. బదువురు - చ.

75 1. నేర్చు–వా; చేర్చు–పెక్కుప్రతులు. 2. బిగియమార–ఊ. 3. తల్పంబున–ల.
4. బొడమవెల్లిగ – ఊ; బొడముపెల్లగు కన్నీరు – న. 5. దెరలెడు – చ.
6. జాక్షి – వ.

77 1. సౌభద్ర నిర్జరపతి ప్రతిమాను – కొన్ని ప్రతులు. 2. జాలరెవ్వరుఁ బెక్కు – స.

యాడవు నాతోడ నస్త్రగురుండుఁ ద
త్తనయుండుఁ గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ
తే. [3]బాడిమానసు[4]లంద్రఁడు నిన్నాలు నొకనిఁ
బొదివి రస్సిరొ [5]పెక్కం్రడు ప్రోడలిది యు
మగఁటిమియె క్రించుపనికిట్లు దెగినయప్పు
డుల్లములు వారలకు నెట్టులుండె నొక్కొ.

78 క. పాండవులును బాంచాలురు
దండిమగలు వారుసూడఁ దలఁకక నిన్నుఁ
ఖండనమునఁ బడవైవఁ[1]గ
గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్.

79 క. తనలేనిచోటఁ బలువురు
నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం [1]జేరి వధిం
చిన వంచనకు ధనంజయు
[2]మన మెమ్మెయి నురియునొక్కొ మన్మథమూర్తీ.

80 తరల. అరుల నెల్లను [1]గెల్చి మేదిని యంతయుఁగొని తేజముల్
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుల్ విలసిల్లఁగా మనుచుండియుం
బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్రు లక్కట మోదముం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడిపోయి పుష్కరలోచనా.

81 క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము
లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచలింపక జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగియొ
నామేను దొలంగి పోదు నాథ యెఱుంగన్.

కొన్ని ప్రతులు. 3. బాటి — కొన్ని ప్రతులు. 4. లందరుబాలు — కొన్ని ప్రతులు.
5. పెక్కండ్రడు యోధులు గదియనదియు — ఓ.చ.

78 1. మగండు — కొన్ని ప్రతులు; నొకండు — కొన్ని ప్రతులు.

79 1. జెనసి — కొన్ని ప్రతులు; జేసి — ఇ.జ.వ. 2. మనసెమ్మెయి మురియు — స.

80 1. గూల్చి — కొన్ని ప్రతులు.

82 సీ. దేవలోకంబున [1]నీవిప్పు డెవ్వతఁ
దీపారుపలుకులఁ [2]దేర్చి కురులు
వుడుకుచుఁ దగ నన్నపోత్రె[3]లోలాత్మఁగాఁ
జేయుచున్నాఁడవు చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చర తెఱవలమనములు
గలఁచి యాడుదు గాక యలఁతిఁ బోదేఁ
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి
బుద్ధిఁ దలంతె [4]నిన్నొందఁ గాంచి

ఆ. యాఱునెలలు వోయె నంతియ యింతియై
కాని లేదె తొంటిమేనఁ జేసి
నట్టి మేలు మోహనాకార యభిమన్యు
వీర నిర్వికార [5]వినుతసార.

83 వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయ జననీప్రముఖ
బాంధవస్త్రీజనంబు లచ్చటువాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి
వారలం గనుంగొనుము.

84 కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ గూలి విరాటుఁడు పేరినవె
త్తురుల మునింగిన మేనును దానును ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లగ నున్కి గనుంగొని పొడ్మఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ బోవక మూఁగెడుఁ బత్నితతుల్.

85 క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం
డొక కాంభోజుండునుం గడుఁ బాలుఁడు వా
లిక కైదువు లాడిన నే
ల కొఱగియొప్పి రభిమన్యు లక్ష్మణుల క్రియన్.

---

82 1. దీపించునెవ్వతె — ఈ. 2. దేర్చి — కొన్ని ప్రతులు. 3 లోభాత్మ — వ
4. నీపొందుగాంచి — ఈ. 5. విమతహార — జ; వినుతశూర — క.డ.వ.

86 సీ. పాండుపుత్రుల భుజాబలమున [1]కులుకక
యెవ్వీరు పాత్రిపున నెదురు నడచె
దుర్యోధనుఁడు గొంతి తొలుచూలి కెవ్వఁడు
హృదయశల్యంబయి నిదుర సెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మదాంధసింధురము బ
లోద్ధత ద్విరద మహోగ్రవిక్ర
మమునఁ గీటడఁగినమాడ్కి నర్జును బలు
గడిమిచేఁ దెగటార్పఁ బడియె వీని

ఆ. బాహువిలసనమునఁ బడిన మహాయోధ
వరు లనేకు లితఁ డవార్యరోష
భూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు
[2]ధైర్యధనుఁడు దానశౌర్యశాలి.

87 వ. విను మవ్వీరోత్తముండు.

88 క పిఱుఁదం గురుధరణీపతి
నఱచేతం బ్రాణములు [1]ఘనారాతిబలం
బుఱని తెగువ ముందటఁ బె
న్గొఱలుట చిత్తమునఁ బెట్టికొని విహరించెన్.

89 తే. ఇతనిచుట్టును గలకలమెసఁగరోద
నంబుసేయు పత్నీనివహంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు
[1]మూర్తియైన తెఱంగున నార్తిఁ[2]దూలె.

90 వ. ఈ రమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు.

---

86 1. కలుకక — కొన్ని ప్రతులు ; కలుగక — కొన్ని ప్రతులు. 2. శౌర్యధనుడుగాఢ వీర్యశాలి — జ.వి.శ.ష.

88 1. గ నభియాతిబలం — కొన్ని ప్రతులు.

89 1. మూర్తమైన — ఏ.ఐ.ఓ.చ. 2. గూలె - కొన్ని ప్రతులు.

91 తే. పరశురాముని [1]శాపంబు బాణశక్తి
[2]గ్రాఁప బ్రాహ్మణ[3]శాపంబు రథము నిక్క
వఱుప గాండీవధరు చేతి మెఱుఁగుటమ్ము
మన్నిగొని యెనె యోకర్ణ మగలరాజ.

92 వ. అని మరియుంబలు దెఱంగులం బలవించి యుత్థితయై యాలోకించి.

93 తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ[1]గడుసు ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశి యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడు కర్ణుమొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దనమొగంబు.

94 ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్రవోవు వాలు[1]మృగముఁ బోలెనై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్ణివీరచూడు చచ్చియుం
[2]బోఁడి దొఱఁగ కున్నయట్టిపొల్పుకఁ వెలింగె వె
న్నీఁడితండు [3]బలము లెన్నియేనిఁ బెల్లు ద్రోచివన్.

95 తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
[1]బొఱసి యుండునె యెందు నిత్తెఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటి చందురుని చంద
[2]మమరెఁ జూడు మిక్కురు వృద్ధునాననంబు.

---

91 1. కోపంబు – కొన్ని ప్రతులు. 2. ద్రావ – కొన్ని ప్రతులు. 3. కోపంబు – కొన్ని ప్రతులు.

93 1. గడమద్రెస్సి – పీ.ష.న.

94 1. మెకము – కొన్ని ప్రతులు. 2. పోఁడిమిం దొరంగకుండ – కొన్ని ప్రతులు; బోఁడిమెట్లు దొరగకున్న – కొన్ని ప్రతులు. 3. రిపుబలంబులెన్నియేనిఁ ద్రోచినన్ – పీ.శ.ష.స.

95 1. మెఱసి – పెక్కు ప్రతులు. 2 మమరెనిక్కురువృద్ధుని యాననంబు – కొన్ని ప్రతులు.

—: గాంధారి సైంధవుని కళేబరము చూచి వాపోవుట :—

సం. 11—22—7

96 సీ. [1]పల్కుతప్పమి నెఱపంగఁ దలంచి యు
త్సాహంబు వాటించి సవ్యసాచి
దుర్యోధ[2]నుండును దొరలు ననేక సై
న్యంబులు [3]నంతంత నడ్డపడఁగ
దెరలిచి [4]వడి మెడ ద్రెవ్వ నేసినఁ బడి
యున్నాఁడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రుపద
తనయఁ గాననమునఁ గొనిచన్న నాఁడతాఁ
దెగినాఁడు గాఁడె కౌంతేయు లపుడు

తే. దయదలిర్పంగ దుస్సలఁ దలఁచి యలుక
గ్రాఁచి మందల విడిచిరిగాక దైవ
కృతము తప్పింపరాకున్కి కతన నిపుడు
వారు విడిచి రిమ్ముద్దియవలని కరుణ.

97 తే. హృదయము[1]న వగలేచి యట్టిట్టునట్టుఁ
దిరుగు చున్నది దుస్సల వరుని శిరముఁ
గాన [2]కీకూఁతు నిమ్మెయిఁ గనుటకంటెఁ
దలఁప నెక్కుడు దుఃఖంబు గలదె కృష్ణ.

98 వ. [1]నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సలవిని సైంధ
వునికి బుద్ధిచెప్పిన తెఱంగు లవి వినుము.

---

96 1. పలికితప్పమి — కొన్ని ప్రతులు. 2. నుఁడునొద్దిదొరలు — కొన్ని ప్రతులు.
3. నమ్మెయి — కొన్ని ప్రతులు; ననిమొన — చ; బలిమిని — ఈ.ఎ.ఐ.వ.
4. మెడఁదుఁ౦చి పొరిగొన్న వసమరిధరనున్నవాఁడు సైంధవుఁడు దుౖపద — ఎ.ఓ.

97 1. గలంగఁ గలనను నిట్టునట్టు — వ. 2. దిక్కూతు — కొన్ని ప్రతులు.

98 1. ఈ వచనము పెక్కు ప్రతులలో లేదు.

99 సీ. [1]విజయు ప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల
నడ్డంబు లేదు సుమ్మధిపుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబు బిరుదు నమ్మకుమంటి
గురుఁడు పార్థునకు మార్కొనఁడ యంటి
నరు డాయ నొకనికైనను బుద్ధి గాన దంటి
సమరంబు నీకు నసాధ్యమంటి
ధర్మపుత్రుఁడు నిన్ను దయఁగాచుఁ బొమ్మంటి
నామాట వినఁగదె నాథయంటి

ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ
రాజరత్న దివసరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు రాజన్య సైంధవ
రాజుఁ బనుపుచుండె నాజిలోన.

100 తే. తోడఁ బుట్టువు విధవయై తొలఁగి యునికి
కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగటార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీరంచుఁ బాండు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది పొలఁతి వింటె.

101 ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁగాచు పనికిఁబూని ధర్మపుత్రవాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁగలుగు దండిమగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకుగొనక నిల్చియొక్కఁడుం
[1]బెనఁగియాఁగె సైంధవుండు బిరుదు దకుఁడుం గదే.

102 తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్ట దగునొ తగదొ
పార్థుప్రతినకు నొక్కండ [1]పాత్రమయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట తప్పుగాదె
యదియ సౌభద్రుమృతిహేతు వగుటలేదె.

99 1. ఈ సీసము పెక్కు ప్రతులలో లేదు.

101 1. బెనఁగనొపె — ఒ.ట.

102 1. పాత్రమయ్యె — వ.

103 తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గపోలమొకటి
పుడమి మోచినయది మోము పొలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుఁడు వెడలియున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయసశ్రేణి కృష్ణ.

104 క. ఇట్టువునె మాద్రితోడం
[1]బుట్టెననక యితని ధర్మపుత్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁడై చంపవలసెఁ
జుట్టపుఁ దనమేల రాజసుతులకుఁ గలుగున్.

105 క. [1]సెల్లుఁడు యమతనయునితో
నెల్లగుణంబులను జాల నెనయును నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం
జెల్లం బోపోరఁ బగఱచే నిట్లయ్యెన్.

106 వ. అమ్మ[1]హీవిభుండు.

107 భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు గోరంగ మైత్రీ
ధురం దాల్చి తా[1]నేర్పుతో సారథిత్వం
బరిశ్రేణి సంతాపిసి యైపూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె భాషాస్త్రపంక్తిన్.

108 ఆ. అధిక పంక [1]పతితమై యున్న యాఁబోతుఁ
బోదివియున్న మొదవు [2]కదుపువోలె
నున్నవారు సూడు ముదిదలు దైన్య మా
స్యముల నెలవుకొనఁగ శల్యు బలసి.

---

104 1. బుట్టువనక — స. కొన్ని ప్రతులు.

105 1. సెల్లుండు సువ్వెనీతో సెల్ల — ల.వ.శ.

106 1. హాభుజుండు కొన్ని ప్రతులు.

107 1. నేపుతో — చ.

108 1. మగ్నమై — కొన్ని ప్రతులు. 2. పదువు — కొన్ని ప్రతులు.

109 మత్తకోకిల. చూచితే భగ[1]దత్తు నీతఁడు భూరతామహిమన్ నరున్
పీచిసన్నిభబాణ పంక్తుల [2]వెట్టఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలాఁడు వోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁది నెయ్యము సొంపునన్ మురమర్దనా.

110 క. పులుఁగులును [1]మెకంబులునుం
దొలిచి తినిన [2]నెలవుదప్పి తొలఁగి[3]యుఁ గంటే
తల నున్న కనకదామము
పొలుపు దెగంబాయ దీన్నృపుం గమలాక్షా.

—: *గాంధారి శరతల్పగతుండగు భీష్మునుద్దేశించి శోకించుట* :—

సం. 11—23—14

111 సీ. బలశౌర్యములఁ దనపాటిగా నెందును
మానవు నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్రుఁడే శత్రులబాహు ద
ర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునె [1]చంపి కాం
డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పెఁగాక యెమ్మెయినైన
నతినిష్ఠ యెప్పుడు నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రి కార్యంబునకుఁ గాఁగ
రాజ్యముడిగి పూనె బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్ప నితరుండు [2]పౌరుష
కలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ.

---

109 1. దత్తునిన్దన — ఓ.చ.ష. 2. వేఁడిఁజేసి — స. కొన్ని ప్రతులు ; వెల్లిఁజేసి —

110 1. వృకం — గ.వ. 2. జెలువు — కొన్ని ప్రతులు ; జెలువు నెలవుదొంకియు —
3. గదుకంచే — కొన్ని ప్రతులు.

111 1. తనుజంపుఁడని — చ. 2 పురుషార్థకలిత — జ.

112 క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ
బరమోపాయమున మగుడఁ బడసెన్ మడిసెం
గురునికరము తోడన యి
ప్పురుషార్థసారభూషణుఁడు గదే.

113 క. [1]దేవుఁడు గా కితఁడు నరుఁడు
నా వచ్చునె నిష్ఠ పెంపునం బ్రాణంబుల్
తావలసినపుడ విడువం
గా వేడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువునన్.

114 ఆ. తీవ్రబాణజాల దీప్తులు [1]పరగించి
[2]పాండుతనయ సైన్య బహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబులోలి వినోదించి
[3]యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె.

115 క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం
బొరసిన గాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో
భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా.

116 తే. అర్జునుఁడు వెట్టె[1]నుతని కంపపాన్పు
నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత
వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవ్వీర[2]వరుఁడు.

117 క. వీరశయనమున గంగకు
మారుఁడు కల్పక్షయమున మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరఁబడి యొ
ప్పారెడు చందమున వెలిఁగె నంబురుహాక్షా

113 1. దేవర — కొన్ని ప్రతులు.

114 1. నిగుడించి — వ. 2. పాండవేయసైన్య—ఆ.ఊ. 3. యనఘ — కొన్ని ప్రతులు.

116 1. నితనికినంప — కొన్ని ప్రతులు. 2. రునతఁడు — కొన్ని ప్రతులు.

118 క. దేవవ్రతుండు గీర్వా
ణావాసంబునకుఁ జనిన యటఁ కురునికరం
బే వాని నడిగి తెలియు[1]నొ
కో వివృత ధర్మ సంప్రయోగవిధంబుల్.

119 సీ. పగవారి మొనలను [1]పల్లెరులం గాల్చి
మడిసెఁ గుంభజుఁ డని యెడు దవాగ్ని
యెన్ని యస్త్రము లింద్రుఁ డెఱుఁగు నన్నింటను
బరిణతుం డీతండు భార్గవునకు
నెట్లట్లు సువిధేయ మిమ్మహాత్మునకు ధ
నుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘుతేజుని శిష్యుఁ
గాఁడె పార్థుఁడు గార్ముకమున మేటి

ఆ. యయ్యోఁ దక్కఁ గౌరవాన్వయ [2]జాతులు
సాత్యకియును నిర్వికారబుద్ధి
నాశ్రయించుటను [3]మహాస్త్రవిత్తము లైరి
యోధు లింతవార లుర్విఁ గలరె.

120 క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా
లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యో
ధవరు[1]నిఁ బగవారికిఁ జే
ర వశంబగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా.

121 తే. గురు[1]ని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు
లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లంతటివాఁడుఁ బగఱు
నఱకి వైచినఁ బడియున్న తెఱఁగుఁ గంటె.

---

118 1. దురోవిశ్రుత — క.వ.శ.

119 1. బల్కానననముఁగాల్చి — జౌ.స; బల్కారడవిఁగాల్చి — కొన్ని ప్రతులు.
2. జ్ఞాతులు — ఓ జ. 3. ఘనాస్త్ర — కొన్ని ప్రతులు.

120 1. నినెవ్వారికి — చ.

121 1. మున్నిడికొని-కొన్ని ప్రతులు ; మున్నిడుకొనిపోయి-జ.శ ; ముందటనిడికొని-స.వ.

122 తోటకము. సతతంబును శిష్యులు సద్వినయా
న్వితులై ప్రణమిల్లెడు వీరిపద
ద్వితయంబు గడుం జెడఁ దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవముచెయ్దిఁ గటా.

123 ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టి [1]ద్రోణునితలఁ గోయు
వాఁడు విధికి నెట్టివారి [2]నెట్టి
తెఱఁగు సేయరాదు [3]దీనికి నే మను
వార మిది యసంభవంబు గాదె.

124 సీ. కృపునితోఁ బుట్టువు కృపి తనభర్త ద్రో
ణాచార్యుపాల దైన్యంబు [1]విపుల
వేణియు మొగమునవెంట ముసుంగు వ
డంగ వాల్పడిన యెలుఁగుతోడఁ
బలవించి పలవించి బహుశిష్యులయ్యతి
రథవర్యు నస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు సే
యుచు సామగాన సంయుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామమతికరుణంబుగాఁ
దాను బాడ జొచ్చె మానితాగ్ని
పొద నమర్చి యవ్విశుద్ధాత్ము నొండొక
యగ్ని వోలెఁ బెట్టి రందుఁ గృష్ణ.

125 క. [1]కృపి మున్నుగ శిష్యులు పొద
యపసవ్యముగాఁగ దిరిగి యరిగిరి శోకా
ర్తపు [2]టొడళులతో గంగకు
నపగతశరవిద్యయయ్యె నవని కటకటా.

123 1. ద్రోణుల — ఆ ప.చ. 2. కెట్టి — కొన్ని ప్రతులు. 3. దీనినే మనఁగలవార — కొన్ని ప్రతులు.

124 1. గదుర — స. కొన్ని ప్రతులు ; మిగుల — ట.

125 1. కృపియును శిష్యులునాపొద — వ. 2. మేనుఁతో — ల.

126 ఆ. సోమదత్త[1]సుతుని జూడుము సాత్యకి
దూష్యభంగి శిరముఁ దునుమ నొఱఁగి
యున్నవాఁడు గ్రద్ద[2]లొలిచి తినంగ నీ
సుకృతపరునినిట్లు సూడవలెనె.

127 వ. సోమదత్తుడు పుత్రశోకాయచిత్తుండై యుండి తన్ను సాత్యకి [1]గవిసి
నప్పుడు తనకొడుకునెడ నతండుసేసిన యధర్మం బుగ్గడించి గర్హించిన
విధంబు మృతుండైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవు[2]తల్లి
యది యతనిని వల్లభుని బోరెఁబోరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో
నాసోమదత్తు నుద్దేశించి.

128 సీ. ఓరాజ కల్పవృక్షయోప మానంబగు
కౌరవజాతి సంతతియము చూడ
కున్నాఁడ వధిక దానోజ్జ్వలు [1]బహుమహా
ధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుఁడు నీదు
గారాబు పట్టి సంక్రందననందను
దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁ[2]బడిన
బాహువు సాత్యకి పాపకర్మంబున
సంఛిన్నమైన మస్తకము నైమ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె నిష్పుణ్యసంతతి
దిక్కుసూడ వేల యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోడండ్ర యలమట
యరయ విట్లు దగునె యధిప నీకు.

---

126 1. తనయు — కొన్ని ప్రతులు. 2. లూచి — కొన్ని ప్రతులు.

127 1. గదిసి — కొన్ని ప్రతులు. 2. వసుతల్లి యతని — కొన్ని ప్రతులు.

128 1. మగుమహా — జ.

129 క. [1]పీ రేచురొంటి చీరలుఁ
దారును విరిదలలతోడఁ దద్దయు [2]నడలుం
గూరి [3]పలవించెదరు [4]నిను
సారసికల భీతిరుతుల చందము దోఁపన్.

130 ఆ. [1]ఆలమునకు వెడలు నప్పు డిచ్చితి నీవు
పసిఁడి గొడుగు సుతుఁడు లసిత విభవుఁ
డగుట కది[2]నికృత్తమై పడియున్నది
యక్కుమారు రథమునందు జూడు.

131 క. అని [1]పనుపుచున్న యది య
వ్వనితను గోడండ్రఁజూడవశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచర్మం
బున కెట్టులు సొచ్చె[2]నో కుపురుషుఁడపోలెన్.

132 కవిరాజవిరాజితము.
విను మదిసాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుం డగుపార్థుఁడు సే
సిన తగ వైనను నయ్యోనతం డటుచే నలుకన్ ముని యైనమహా
త్మునిఁగని యుబ్బుచు సాత్యకి యేమని త్రుంచె [1]శిరంబు కడంగి జగం
బున నోరు లింత నికృష్టపుఁగర్మము [2]పొంతను బోదురె చక్రధరా.

133 క. ఇక్కురువరు [1]నాండ్రురలో
నొక్క తడ యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనవెడు
నెక్కుడువగ నూనియదె మహీధర కంటే.

---

129 1. జడ్డ — కొన్ని ప్రతులు. 2. పీరెవ్వ — కొన్ని ప్రతులు; 3. నార్తి — కొన్ని ప్రతులు. 4. విలపించె — ఒ.ఔ.డ. 5. విను — కొన్ని ప్రతులు.

130 1. ఆహవమున కరుగు — కొన్ని ప్రతులు. 2. నికృత్తమై — కొన్ని ప్రతులు; నివృత్తమై — వా.పీ.

131 1. వనరు—ఒ.వ; యేడ్చు—ఊ; పలుకు—ఓ.చ.వ. 2. నొక్కొ — కొన్ని ప్రతులు.

132 1. గడంగిశిరంబు కొన్ని ప్రతులు; దదీయశిరంబు — జ. 2. పొత్తున — క.చ.వ.

133 1. భార్యలలో — ఈ.వ; నారులలో — కొన్ని ప్రతులు; నాతులలో — క.వ.

134 సీ. [1]మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూళ్ల మణులు గ
దల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్పుఁ
జనుఁగవమీఁది [2]కల్లన వచ్చి లలిత వి
మర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన
యొత్తి ముదంబున నుల్ల [3]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్నని యనువున గనయంబు
ప్రిదులంగ మెలఁ[4]పి సొక్కొదవఁ జేయు

ఆ. నిక్కరంబు సెయ్యి మెక్కింప [5]నేరంగఁ
దగిలి [6]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయ గీడువఱుపంగఁ గొనియాడ
వలఁతి నీఱు సేయవలసె దీని.

135 ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి సూడ సిగ్గటి
యేసె విజయుఁ [1]డతని యేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ [2]డెట్టు లగ్గించు నట్టివి
వ్వచ్చుఁ [3]డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను.

136 వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూరకున్న దివ్యాతిం దక్కటి యొలనాఁగ
తెలిన దానిఁ బోలెఁ బొడచికొని యున్నవా రాలోకింపుము.

—: *గాంధారి శకుని కళేబరంబు గాంచి యతనిచేఁత లుగ్గడించి శోకించుట* :—

సం. 11-24-21

137 సీ. మేనల్లుఁ డగు నకులానుజు నేటులఁ
బడియుండి శకునుల పాలు వడ్డ

---

134 1. పోలు – వ. 2. కొల్లన – చ. 3. మాన్చు – కొన్ని ప్రతులు. 4. గి – పెక్కు ప్రతులు. 5. నెలతల – జ.శ. 6. సంతసంబు న. – కొన్ని ప్రతులు.

135 1. డట్టి – ఊ.చ. 2. డట్టులగ్గించునట్టి – స. 3. డెట్టి – కొన్ని ప్రతులు.

శకునిఁ జూచితె మురసంహార యితఁడు [1]మా
యాజాలమునకు నాఁ [2]డోజ సకల
మాయలు [3]నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు
నొనరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిప్డు దనచెయ్దు ఫలియించె
నని యనుజూదంబు నందుఁ బాసె

ఆ. మోటు [4]పడియె నెత్తమాటకు నీతండు
గలుచు పెల్లఁ గురుని కాయనాశ
మునకు నయ్యె నీ నృపుఁడ కాఁడె పాండునం
దనులతోడి వైరమునకుఁ గర్త.

138 క. హిత మొనరించెద నంచున్
ధృతరాష్ట్ర తనూభవు[1]నకుఁ దెక్కలి కాఁడై
మృతి యొనరించెం దానును
మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్ర మిత్రయుతముగన్.

139 మత్తకోకిల. వార లస్త్ర హతాంగు లై యనవద్య లోకము గాంచి రీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్వ విచారులం
బోరి కెత్తెడు నట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ [1]జేసె నీ
[2]క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకున్ విరోధము సేయఁడే.

140 క. రుచిరాంగదు [1]శస్త్రనిచయ
నిచితాంగకునిం గళింగ నృపుఁ గంటె సమి
ద్విచరణ విహరణమున నితఁ
డచలిత ధృతి యగుట యెఱుఁగ నయ్యెడుఁ గృష్ణా.

---

137 1. మాయోపాయములకు — అ. 2. డోజ - కొన్ని ప్రతులు. 3. నితనిచే - అ.ఈ.గ.వ. 4. పోయె - పెక్కు ప్రతులు.

138 1. లకు - కొన్ని ప్రతులు.

139 1. జేసియా - కొన్ని ప్రతులు. 2. క్రూరుఁడెందును - కొన్ని ప్రతులు; క్రూరుడిమ్మెయి - ల వ ; క్రూరకర్ముఁడు - ఊ.

140 1. శస్త్ర — ఎ.క.చ ; నస్త్ర - వా. కొన్ని ప్రతులు.

141 ఆ. ఇతని [1]చుట్టు నున్న యెలనాఁగ లడలునఁ
గూరి [2]వందియును ముకుంద యొప్పు
వాయ కున్న వారు బలితంపువడఁ బడ్డ
పుష్పదామకములపొలుపు దోఁప.

142 ఉత్సాహవృత్తము. మానినీ జనంబు సేరి మగధనాథుఁ డగు జయ
త్సేను చుట్టు నేడ్వ [1]నధిక దీన నాదములకు నా
మానసంబు సాంద్ర కరుణ మయతఁ బొందె మోహనం
బైన యిట్టి యేడ్పు లెందు నంబుజాక్ష వింటిమే.

143 సీ. కోసల నాథుండు భాసుర [1]మూర్తి బృ
హద్బలు చుట్టుఁ బ్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబు[2] తోడఁ జెమర్చు
కరముల నభిమన్యు కరవిముక్త
శరములఁ బెఱుకుచుఁ బొరి మూర్ఛఁ బొరయుచు
నప్పటి కప్పటి కతని [3]ముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని
నుల్లంబు లెరియంగ నున్న వారు

ఆ తునిమి వైవ నెండఁ దనికినఁ బెద్దయు
వంది చూడ్కి [4]దిగువ వలను కలిమి
దొఱఁగకున్న యట్టి తోయజంబుల చంద
[5]మయ్యెఁ జూడ వీరి యాననములు.

144 వ. ద్రోణ బాణ పరిపీడిత ప్రాణులై పడియున్న వారు ధృష్టద్యుమ్న నందనులు.

141 1. చుట్ల - ఊ.ఒ.వ. 2. కుంది - చ ; కంది - ల.

142 1. మధురధీర — కొన్ని ప్రతులు ; మధురదీన — జ ; మధురగీత — ఇ.ఉ.ఎ.ఔ ట.వ. నధికశోక — ఊ.క.వ.

143 1. కీర్తి — ల. 2. బులు దేహంబు నొలయంగ శోకార్తినున్న వారు — ఊ. 3. మోము - పెక్కు ప్రతులు. 4. దివియ - ఊ.ఓ.ఔ.చ. 5. మందమయ్యెవీరి - కొన్ని ప్రతులు.

145 మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంక[1]ణంబులు హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబుల భూషణంబులు హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణ భూమికిం దమచారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలన్.

146 నర్కుటము. త్వరిత రథాశ్వమారుత [1]గతస్ఫురితాకృతియై
శరబహుళార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్చు ఘను
ద్గురుఁ డను చిచ్చుపై శలభకోటి గతిం బడి ద్రుం
దిరిఁ గనుఁగొంటె యేవుర నుదీర్ణులఁ గేకయులన్.

147 క. పంచాననంబు చేతం
బంచత్వముఁ బొందియున్న బంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం
బాంచాలుఁడు ద్రోణు [1]కడిమిఁ బడి కంసారీ.

148 క. ద్రుపదనృపాలుని ధవళా
తపత్రమస్త్రంబులెచ్చోటుఁదాఁకక [1]జిగియా
రి పొలిచె శారద చంద్రుం
డుపమా పాత్రంబు గాఁగ నుర్వి యనుదివిన్.

149 తే. [1]వల్లభులును గోడండ్రు నీ వసుమతీశ్వ
రునకు నగ్నిసంస్కారంబు [2]నొనరఁ జేసి
యుమ్మలిక[3]మునఁ దద్దయు వెమ్మనంత
రంగములతోడ నరిగిరి గంగ దెసకు.

---

145 1. టం — కొన్నిప్రతులు.

146 1. జవ — శ.ప.స.

147 1. బలిమి — ఏ.జ.శ.

148 1. బిగి — ట.

149 1. వల్లభలు — ఊ జ.ల వ ; వల్లభులు — వా. కొన్నిప్రతులు. 2. నొనర — వీ శ.ష. కొన్నిప్రతులు ; నొరయ — వా. 3. మూనవెంతయు — వ.

150 క. ద్రోణుఁడు [1]దలరం దలపడి
బాణకళా వేది చేదిపతి యుజ్జ్వలత
ప్ప్రాణహతిఁ గూలి సమర
క్షోణి పరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గడున్.

151 తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందు
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలుతాఁకునఁ[1]గడు బెగడారఁ గూరు
నుల్లములతోడఁ బలవించు చున్నవారు.

152 క. మానవనాథు లనేకులు
వీని భుజావిక్రమంబు వేఁడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని
సూనుం డీ ధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా.

153 ఉత్సాహవృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణ[1]పా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మదిన్ సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడు దోఁచుచున్నవారు శోకవహ్ని [2]తాప మూ
ర్జితముగాఁగ బంధుజనుల చిత్తమెంత గుందునో.

154 తే. అల్లవారె యవంతీశు [1]లధికబాహు
బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవా రుగ్ర[2]వాయు
పతిత కుసుమితనవ[3]సాలభంగి దోఁప.

155 వ. అని చూపి [1]యిట్లనియె.

---

150 1. దఱకం — జ.పి.శ.ష.

151 1. బలువెగడార ; గడువడువగనార — స.

153 1. సాధితుఁడు — ట. 2. గూరియు — జ.

154 1. లతుల — అ.ఉ.వ. 2. పవన — గ.వ. 3. పాదములభంగి — పాదపముల భంగి — ఐ.

155 1. చెప్పి వెండియు నిట్లనియె — కొన్నిప్రతులు.

156 సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు
భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురు
[1]రాజు సమానుషరథికవరులుఁ
గలయంగ నెన్నఁడు గోలఁదులవారె వా
రలిగిన జెడుదు రయ్యమరులైన
నట్టివీరుల[2]బారి కగపడి యుండియు
నేమియుఁ గాకైతి రీవుఁబాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముఁడును
మహోద్భుతమ్మిది దలఁప భీష్మాదులైన
వారి నడె పోర నిర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ.

157 వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు[1]లగు నూర్వురకు నొక్కెత్తున నిట్లగునే యని
వెండియు.

158 తరువోజ. కురురాజు మొదలైన కొడుకులనెల్లఁ
గోల్పోవు టిప్పుడు గోవింద కలిగె
నరిగితి సంధిసేయఁగ రాక[1]యున్న
నటయప్డు నీ చెప్పుకైనది కాదె
పరవుహితంబుగఁ బలికిరి గంగ
పట్టియు విదురుండు పాటించి పెక్కు
వెరవుల [2]నొత్తినవినకైతి నావి
వేకుల [3]చూపేల వృథవోవనేర్చు.

159 వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు పెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి
యైన పుత్రశోకం బడరి యలంతి గానియలంతఁబెట్ట నూరకుండి యక్కౌ
రవరాజపత్ని పద్మనాభుదెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపితయై.

156 1. రాజును మానవరథిక — కొన్నిప్రతులు. 2. పోరి — వ.

157 1. లకు — జ.

158 1. మగుడనట్లొప్పుకీవప్పుడనినట్లకాదె — శ.స. 2. జెప్పినవినదయ్యె — ఈ.ఏ.ఐ.
3. మాశేల — శ.స.

160 సీ. ధృతరాష్ట్ర పాండుభూపతుల కుమారులు
తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీవడ్డపడవై తి తగుచాలు
మానినుల్ గలిగియు మానసీయ
వాక్యండవయ్యును [1]శక్యసమస్త కా
ర్యుండవఁ జేర్కొనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపన తిరిగితి
నిఖలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నాము మడఁచి తెల్లభూములఁ బాడయ్యె
నంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మేపడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల
దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము.

—: *గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపంబిచ్చుట* :—

సం. 11—25—36

161 సీ. పూని పాతివ్రత్య[1]పుణ్యఫలంబున
సంపాదితంబైనసార[2]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద నుత్తమ
జ్ఞాతులఁ దమ[3]లోని సంగరమునఁ
బొలియఁజేసితి గాన పొలియుదు రన్యోన్య
ఘాతుకులై భవద్ జ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁడాదిగా ముప్ప
[4]దాఱగు నేఁడైన యద్దినమున

---

160 1. వశ్య — ఐ.

161 1. మునఁబొలుపెసగంగ — గ.వ. 2. ఫలము — ఔ.వ.స. 3. లోని — ఇ.వ ; లోన — వా. పెక్కు ప్రతులు. 4. దాఱవ యేడగు నద్దినమున — స.

తే. [5]నరయ దిక్కెవ్వరును లేని [6]యగ్గలంపుఁ
గుత్సితంపుఁ దెఱంగునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మీ[7]వధూజనములు నేడ్చువారు
పతుల సుతులను బంధులఁ బనవి పనవి.

162 క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన
విని [1]విపులమనస్కుఁ డైన విష్ణుఁడు చిఱున
వ్వున [2]నానన మొప్పఁగ న
వ్వనితకు ని ట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్.

163 తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య
కలితదారుణశాపంబు గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ
దీన నీవేమి తప్పితి దానిఁ జెపుమ.

164 క. యదువంశ [1]జాతులకుఁ ద
ప్పదు నాశము వారి సురలుఁ బరిమార్పఁగ తే
దది కారణంబు [2]గాఁగఁ దె
గుదు రొండొరుచేత [3]రణము ఘోరత్వమునన్.

165 తే. అనిన పలుకులు విని పాండుతనయు లెదలు
వెఱపు పెంపున గంపింప విహ్వలించి
యాత్మజీవితముల [1]దెస నాస లపుడు
వదల విడిచిరి కౌరవ వంశవర్య.

166 వ. ఇట్లు పలికిన యచ్యుతుం డద్దేవి నుద్దేశించి లేవమ్మా మృతులైన సకల
బంధు మిత్రులకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు[1].

---

5. నరయఁగాదిక్కు దెసలేని యవసరమున — వ. 6. యగ్గతమున - జ. 7. బంధు - జ.

162 1. విమల - వ. 2. వదన కమల మొప్పఁగ వనితకు - జ.

164 1. జనితులకు - కొన్ని ప్రతులు. 2. గాన — జ. 3. గరము — అ.

165 1. యందునాశ — ఇ.ఒ.

166 1. నిట్లనియె - కొన్ని ప్రతులు.

167 సీ. వినుము గాంధారి నీ తనయుండు చేయు దు
ర్నయము లెఱుంగవె నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకు బాహ్లి
కునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁ గొలఁది గాని
[1]దుర్మానమున నట్లు దొడరి యిట్లయ్యె మీ
యపరాధమున వచ్చినట్టి కీడు
నకు నింత నొవ్వంగ నను బల్కఁ దగునె యు
మ్మలికంబు ధృతిఁ బట్టి మాన్పుమింకఁ

తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందు జనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సంగ్రామ నిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుమర కాదె.

168 వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తరయై గాంధారి యూరకుండె నట్టి యెడ ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మన మొనలం గల జనులకొలంది యెఱుంగుదు చచ్చినవారి లెక్క దలంతేని నా కెఱింగింపు మని [1]పల్కిన విను మెఱుకపడ్డవా రుత్తమ జనంబులు డెబ్బదియాఱు కోట్లు నిరువది వేలును మ్రుక్కడి మూఁక యిరువదినాలుగు వేలు [2]మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగిరని చెప్పిన నమ్మనుజపతి వీరిందఱు నేగతికిఁ బోదురనుటయు.

169 తే. ఎవ్వరాత్మ దేహములు సమిద్ధమైన
యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా రమరలోక
మునకుఁ జని [1]నిర్జరాంగనాజనవిలసితుఁ
డైన యమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు లగుదు రధిప.

---

167 1. దుర్మార్గమున – జ; దుర్మానియట్టులుదొడరి – స; దుర్మదంబుననట్లు – ల.

168 1. యడిగిన – కొన్ని ప్రతులు. 2. నన్నూట – జ.

169 1. నిర్భరాదరంబుగవిలసితు – జ.స; నిర్భరానందము ననులసితు – అ; నిర్భరానంద జననశీలు – వ.

170 క. తఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు
నెఱఁకులు దూఱినఁ జలించి నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొం
దఱు గుహ్యక గతికిఁ బోవఁ దగుదురు వారల్.

171 క. సమరమున నెత్తెఱంగున
సమసినను గీడు తెరువు [1]చనరుత్తమలో
కమునకు పోదురు జనములు
ప్రముదితులై యింద్రు [2]బుధులు పౌరవముఖ్యా.

172 క. అనిన విని నాథవంతులు
ననాథులును నైన వీరి కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయఁగావ
చ్చున కాదే యగ్ని కార్యశోభనముఁ దగన్.

173 వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీ యఖిల జనంబులు నా హితా
గ్నుల [1]యట్ల యట్లుం గాక వీర లిందఱు కుదకదహన క్రియాకరణయోగ్యు
లును లేరు మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తారజ్ఞాత
వాసంబు నిర్వహించి సముచిత ప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజాతులైన
సమయంబున సంగతుండై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడు శాంతిక పౌష్టికాది
శ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులు నడపుచుం దమయొద్ద నున్న ధౌమ్యు
నాలోకించి విదురుని సంజయు[2]నిఁ గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం [3]దక్క
ననాథవంతులైనవారలకు [4]విధ్యుక్తంబుగా నగ్ని సంస్కారంబు సేయుం
డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడుపడుటకై సూతజనంబులను దత్కాల
సమాగతులైన కరిపురజనంబులోనం దగువారి [5]నిరూపించి మున్న తెప్పిం
చిన చందనాగురుఖండ క్షౌమవసన కస్తూరికా కుంకుమ ఘృత [6]తైలప్రభృతు
లగు పలయు వస్తువు లాధౌమ్య ముఖ్యుల కొప్పించిన వారయ్యవసరంబునం

---

171 1. చనరు మరుల్లో — అ.స. 2. మునులు — ట.

173 1. రట్లుగాక — ఓ.ఔ. 2. యుయుత్సుని - పీ.శ.ష. 3. దక్కినవారలననాథ — జ; దక్షునుం గలుగు ననాథ — గ. 4. విధియుక్తంబుగా — పెక్కు ప్రతులు. 5. నియోగించి — కొన్ని ప్రతులు. 6. తైలతండుల ప్రభృతులగు — డ.ల.

గూడికొనిన బహుశస్త్రాస్త్ర సంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధన దుశ్శాసన కర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యు ఘటోత్కచ విరాట ధృష్టకేతు ప్రముఖులకును దక్కను జేరెఱుకపడు నానా దేశాధీశులకుం బ్రచుర కాష్ఠ సంచయంబులను భగ్న రథావయవ ధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు [7]వేర్చించి పితృమేధ క్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతులైన భూకాంతుల ననేక సహస్ర సంఖ్యలం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు [8]లమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుః పఠన రవంబులును సామగాననాదంబులును రమణీరోదన ధ్వనులును రోదసీకుహరంబు [9]నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతన భూతంబుల కెల్ల విపుల విషాదం బావహిల్లె నవ్విధంబునం దగవు నడపించి.

—: కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దన కొడుకగుట దెలుపుట :—

సం. 11-27-1

174 సీ. భూవర కురువంశపుంగవుం డగు ధర్మ
తనయుండు ధృతరాష్ట్రు వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యాఁడు మొత్తంబుఁ దోడ్కొని
బంధుజనంబులు బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన మాచరించి తిలోద
కప్రదానము సర్వ కౌరవులకు
[1]నయ్యాంబికేయుఁడు నక్కురు భార్యలు
ననుజులుఁ దానును నధిక నిష్ఠఁ

ఆ. చేసి రతని కడకు నా సమయంబున
[2]నడలు నెమ్మనమున నడరి క్రమ్మ
కన్ను నీరు మొగము గప్పంగఁ జని కుంతి
యెల్లవారు వినఁగ నిట్టులనియె.

7. వెట్టించి — అ.వీ.ష. 8. లొనర్చి — కొన్ని ప్రతులు. 9. నిండి — కొన్ని ప్రతులు.

174 1. నాంబికేయుండును నక్కురు — జ.పీ. 2. నడలు శోకవేదనములు గ్రమ్మ — అ. (అఖండయతి)

175 తరల. వినుము కౌరవ [1]కోటికిం దన విల్లు పెట్టని కోటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల నన్నిటిన్ మిము నేవురం
దనిపి యంబరచారులెల్లను దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం [2]దలదున్పఁ గూలిన కర్ణునిన్.

176 క. జనులెల్లను రాధేయుం
[1]డనుటను మీరలును వాని నట్టులకా నె
మ్మనమునఁ దలంతు రటుగా
దనఘ [2]మదీయాత్మజన్ముఁ డాతం డరయన్.

177 ఆ. మీకు నగ్రజుండు [1]నాకుభాస్కరు[2]దంతు
లలితకవచకుండలములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గానఁ బోయంగ వలయుఁ ది
లోదకంబు లమ్మహోన్నతునకు.

178 వ. అని తదీయ జన్మ[1]ప్రకారంబును దివాకరు [2]ప్రసాద ప్రభావంబును జెప్ప
టయు దుస్సహంబు లగు నమ్మాటలు చెవులు సూఁడినట్లయినఁ బాండ
వులు పరమదుఃఖావేశంబు నొంది రందు [3]భీమాదులు [4]నివ్వెఱపడియుండ
ధర్మనందనుండు దల్లడిల్లుచుం దల్లితో నిట్లనియె.

---

175 1. సేనకుందన — కొన్ని ప్రతులు. 2. దను — ల.

176 1. డనవినిమీరలును — ఓ.ఔ ; డనుటయు మదిమీరువాని — వ ; డనుటయు మీరెల్ల
వాని — వ. 2. మదీయాగ్రసూను — ట.

177 1. మేటి — వ. 2. నకు — ఔ.ట.

178 1. కాలంబును — కొన్ని ప్రతులు ; కారణంబును — జ. 2. వర ప్రకారంబును —
పెక్కు ప్రతులు ; ప్రసాదకారణంబును — వీ.శ.ష ; వరప్రసాదంబును — ల.
3. భీమార్జునులు — కొన్ని ప్రతులు. 4. నివ్వెఱగంది — కొన్ని ప్రతులు.

179 సీ. అనిలజార్జునుల మాఱ్ఱ్కొన నేర్చె నెవ్వని
యుత్సాహమూఁది సుయోధనుండు
వైదేహ పౌండ్రాది వసుధేశు లెవ్వని
కడిమి సొంపున నరిగాఁపు లైరి
మన సైన్యకోటి యెవ్వని బాహు [1]వీర్య సం
పద కోడి యంతంత నొదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె నమరుల కెవ్వని
యసమాన వివిధ దివ్యాస్త్ర మహిమ

తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వని మహితశక్తి
యెక్కుడై [2]సంగరంబునఁ జిక్కుపఱిచె
నట్టి కర్ణునిఁ గొంగున నగ్ని దాఁచి
నట్లు తెమ్మెయి దాఁచితో యమ్మ చెపుమ.

180 క. అర్జునుఁ [1]డొకరుఁడు దక్క న
పార్జిత [2]శౌర్యమున నమ్మహాబాహుని వి
స్ఫూర్జిత రథమున కెదురై
గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ గలుగునె జననీ.

181 తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల కంటి [1]తల్లి
నీదు [2]మంత్రంబు పరమ విషాదకారి
యయ్యె మాకెల్ల [3]నట్టి మహాబలైక
గణ్యుబ్రుంగుడు పఱచుట కారణమున.

---

179 1. ధైర్య — ఉ ; బలముబొ — బొ. 2. సంతతంబును — గ.

180 1. పొక్కుఁడు — కొన్ని ప్రతులు. 2. విఖ్యాతినమ్మహా — కొన్ని ప్రతులు.

181 1. వకట — ఊ. 2. మంత్రబలంబు విషాద — కొన్ని ప్రతులు. 3. నట్టిబలైక గణ్యుఁగర్ణుబ్రుంగుడు — జ.వీ.శ.స ; నట్టిమహాత్మశౌర్యసారుఁ గర్ణునిబఱచుట—ఊ.వ.

182 తరువోజ. భానుపుత్రునిచావు బంధుల నెల్లఁ బరమ సంతాపంబు పాల్పడఁ జేసె మానితబలుఁ డభిమన్యుండు పోర మడిసినప్పుడు నిట్టి మఱుకువ నాత్మ మానదు ద్రౌపదేయుల నాశమునకు నుడుక దివ్విధమున నుల్లంబు ద్రుపదసూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును[1]ద్రుంగుచొప్పున కిమ్మెయిఁ[2]జోర దడల్ జాల.

183 ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న [1]యెఱుఁగఁగఁ
గన్నఁ గురుబలంబు గలఁగఁ [2]బడక
[3]మనుదు మట్టులైన మనుజ[4]లోకమునకుఁ
[5]గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు.

184 వ. అని విలాపంబు సేసి విషాద[1]శిథిల వర్ణంబులతో గోత్ర నామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండ నందనునకుం దిలోదక ప్రదానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ భీమార్జున నకుల సహదేవులుం జేసి రట్లుకర్ణుండు పాండవాగ్రజుండగుట యెఱింగి గురువధూజనంబు [2]లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీ కుంతీ పూర్వకంబుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుండా [3]దినేశ పుత్రుని వలని సౌభ్రాత్రంబు వలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధపుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగు ధర్మనందనుండు గర్ణుం దమయన్న యని యెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురు[4]వంశ్యుం డగు నయ్యుధిష్ఠిరు వర్తనం బట మీఁద నెట్లు సెల్లెనని యడుగుటయు.

---

182 1. దెగిన — పెక్కుప్రతులు. 2. జోరదిట్టియడలు - వ ; జోరదు మది యడలు — కొన్నిప్రతులు.

183 1. యెఱుఁగుట గలుగునేని కులముగలఁగఁ — ఊ.వీ.శ.ష.స. 2. కుండ — కొన్ని ప్రతులు ; కుండు — ఇ ఎ క.ల. 3. గొనుదు మెపుడు జయము మనుజలోకంబున - ల. 4. లోకమునన - స. పెక్కుప్రతులు 5. కాదు మఱయు నెందుఁగలదె యడ(రు)లు — వీ.శ.ష.స ; కాదు నాకు నెదురుగలదె యెందు — కొన్ని ప్రతులు ; కాదు నాకు నెందు గలదె యెదురు — కొన్ని ప్రతులు.

184 1. వేదనాయత్తంబగు చిత్తంబున దీనవదన వివర్ణంబులతో గోత్ర - వీ.శ.ష. 2. లుహాహాకారంబు లెసంగ — కొన్ని ప్రతులు. 3. రవిపుత్రుని - పెక్కు ప్రతులు. 4. వంశవరుండగు — కొన్ని ప్రతులు ; వంశకరుండగు — కొన్ని ప్రతులు.

185 మందాక్రాంతము. వీణానాదప్రియ నిగమావిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత [1]విమలతాశ్లేషనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్య భావా
ప్రాణాపానా [2]హరణనిపుణప్రావణీయానుభావా.

186 క. త్వంతాహంతానిరసన
శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న
భ్రాంతజనాధ్యేయపరమ [1]భక్తి విధేయా.

187 మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాక ప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణ[1]తికృతదూష్యద్భంగిభూతాళి హేలా
కరణ[2]భృతి జగ[3]త్సంస్కృతత్రాతానందశీలా.

గద్యము

ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర
బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహా
భారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.
శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి స్త్రీపర్వము సమాప్తము.

---

185 1. సువిమలాశ్లేష — ఛ. 2. దరణ — జ.శ.

186 1. భక్త — కొన్ని ప్రతులు.

187 1. తకృతి — కొన్ని ప్రతులు. 2. భృత — కొన్ని ప్రతులు. 3. త్సంక్రాంతతానందశీలా — ఛ.

—→o←—

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

కర్ణపర్వము

గద్య పద్య ప్రథమ పాద సూచి

-×-

ఆ

ఇ

ఘ

చ

జ

డ

త

ప

బ

భ

మ

శ

స

—:o:—

శల్యపర్వము

-×-

ఆ

ఈ

ఉ

ఎ

ఏ

ఐ

ఒ

ఓ

క

గ

ఘ

చ

జ

త

ద

న

ప

బ

భ

మ

య

ర

శ

స

హ

సౌప్తికపర్వము

ఆ

ఓ

క

ఖ

గ

చ

జ

త

ద

ధ

న

ప

—→o←—

స్త్రీ పర్వము

—:o:—

ఆ

ఇ

ద

ధ

న

ప

బ

భ

మ

య

ర

వ

శ

స

హ